

**Ενότητα 4, Διάλογος του Τηλέμαχου
με την Αθηνά - Μέντη**

Οδύσσεια Α' Γυμνασίου

Απαντήσεις ερωτήσεων σχολικού βιβλίου

σχ. βιβλίο (σ.σ. 37-38)

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου (σελ. 37-38)**A. ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ**

1. Εντοπίσετε τυπικά στοιχεία από την αρχή της α ραψωδίας ως εδώ, καθώς και στα αποσπάσματα των ακόλουθων δημοτικών τραγουδιών, αφού λάβετε υπόψη σας τα εξής:

Τυπικά λέγονται τα στοιχεία που επαναλαμβάνονται πανομοιότυπα ή ελαφρά παραλλαγμένα. Μπορεί να είναι συνδυασμοί επιθέτων και ουσιαστικών ή άλλες φράσεις (όπως γλαυκώπιδες Αθήνη/«η Αθηνά τα μάτια λάμποντας», έπεα πτερόεντα/«και πέταξαν τα λόγια του σαν τα πουλιά») ή στίχοι ολόκληροι (όπως «Της αντιμήλησε ο Τηλέμαχος με φρόνηση και γνώση») ή θέματα/μοτίβα και σκηνές ολόκληρες (όπως η υποδοχή και η φιλοξενία του επισκέπτη). Δείτε και τα σχετικά με την αυτοσχεδιαστική ικανότητα των αιωδών στο 4ο θέμα της Εισαγωγής (σελ. 10).

Αποσπάσματα δημοτικών τραγουδιών με έκδηλα τυπικά στοιχεία

α. [Από την αναγγελία ενός θλιβερού γεγονότος]

– Τρία πουλάκια κάθονται στον Έλυμπο,
στη ράχη.

Το 'να τηράει τη θάλασσα, τ' άλλο την
Κατερίνα,

το τρίτο, το καλύτερο, μοιριολογεί και
λέγει:

«Τ' είν' το κακό που πάθαμε εμείς οι
μαύροι κλέφτες [...]

– Τρία πουλιά οχ' την Πρέβεζα διαβήκαν
εις την Πάργα.

Το 'να κοιτάει την ξενιτιά, τ' άλλο τον Αϊ-
Γιαννάκη,

το τρίτο, το καλύτερο, μοιριολογεί και
λέγει:

«Πάργα, Τουρκιά σε πλάκωσε [...]

β. [Από τον αδιάκοπο πόλεμο του κλέφτη]

– Τρεις μέρες κάνει πόλεμο, τρεις
μέρες και τρεις νύχτες,
χωρίς ψωμί, χωρίς νερό, χωρίς ύπνο
στο μάτι.

– Τρεις μέρες κάνει πόλεμο, τρεις
μέρες και τρεις νύχτες,
δίχως ψωμί, δίχως νερό, δίχως
κανέν' μεντάτι [=ενίσχυση].

(Τα αποσπάσματα προέρχονται από το βιβλίο του Γ.Μ. Σηφάκη, Για μια ποιητική του δημοτικού τραγουδιού, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1998)

α. Στα παραπάνω δημοτικά τραγούδια, τυπικά στοιχεία είναι:

- ✓ Από το πρώτο τραγούδι οι τρεις πρώτοι στίχοι (-Τρία πουλάκια κάθονται ... εμείς οι μαύροι κλέφτες).
- ✓ Από το δεύτερο τραγούδι οι τρεις πρώτοι στίχοι (-Τρία πουλιά οχ' την Πρέβεζα ... μοιριολογεί και λέγει).
- ✓ Ολόκληρο το τρίτο τραγούδι.

β. Στην Οδύσσεια (από την αρχή της ραψωδίας ως εδώ) τυπικά στοιχεία είναι τα ακόλουθα:

➤ **Συνδυασμοί επιθέτων και ουσιαστικών και άλλες φράσεις:**

- ✓ τον άντρα τον πολύτροπο, του υπέρλαμπρου Ήλιου (1^η ενότητα),

- ✓ πατέρας ανθρώπων και θεών, τον άγρυπνον αργοφονιά Ερμή, σ' ένα περιβρεχτο νησί, νησί κατάφυτο, Δία Ολύμπιε, ευρύχωρη Τροία, στ' αργίτικα καράβια, ο Δίας που τα σύννεφα συνάζει, ο Ποσειδών της γης ο κυρίαρχος, τον ισόθεο Πολύφημο (2^η ενότητα),
 - ✓ άλκιμο κοντάρι, στους αγέρωχους μνηστήρες, ο Τηλέμαχος ωραίος σαν θεός, όμορφο χρυσό λαγήνι, αργυρό λεβέτι, η σεβαστή κελάρισα, αγέρωχοι μνηστήρες, την πανέμορφη κιθάρα (3^η ενότητα),
 - ✓ γλαυκόματη Αθηνά, Αθηνά Παλλάδα, τον σεβάσμιο Νέστορα, τον ξανθό Μενέλαο, ο θείος Ορέστης, του ξακουστού πατέρα του, η θεά Αθηνά τα μάτια λάμποντας, ισόθεος άντρας (4^η ενότητα).
- **Στίχοι ολόκληροι:**
- ✓ **2^η ενότητα:**
 1. Αμέσως ανταπάντησε, τα μάτια λάμποντας, η Αθηνά
 2. Πατέρα μας των αθανάτων, Κρονίδη, των δυνατών ο παντοδύναμος
 3. Της αντιμίλησε ευθύς ο Δίας, που τα σύννεφα συνάζει
 4. Κόρη μου εσύ, τι λόγος βγήκε από το στόμα σου ανεμπόδιστος!
 5. Τα μάτια λάμποντας, ανταποκρίθηκε η θεά Αθηνά
 6. Πατέρα μας Κρονίδη, των δυνατών ο παντοδύναμος
 7. Και πέταξαν τα λόγια του σαν τα πουλιά
 - ✓ **3^η ενότητα:**
 1. Είπε κι ευθύς δένει στα πόδια της τα ωραία σαντάλια
 2. Ξένε μου, καλωσόρισες, έλα να σε φιλέψουμε κι αφού το δείπνο μας χορτάσεις, τότε μας λες τον λόγο της επίσκεψής σου
 - ✓ **4^η ενότητα:**
 1. Την ίδια ώρα ο Τηλέμαχος γύρισε να μιλήσει στη γλαυκόματη Αθηνά
 2. Ανταποκρίθηκε, τα μάτια λάμποντας, αμέσως η θεά Αθηνά
 3. Της αντιμίλησε ο Τηλέμαχος με φρόνηση και γνώση
 4. Τότε η θεά Αθηνά, τα μάτια λάμποντας, ανταποκρίθηκε
 5. Της αποκρίθηκε ο Τηλέμαχος, φρόνιμος πάντα και με γνώση
 6. Του αντιμίλησε με πάθος η Αθηνά Παλλάδα
 7. Αμέσως η θεά Αθηνά, τα μάτια λάμποντας, του απάντησε
- ✓ **Θέματα και σκηνές ολόκληρες:**
- i. **3^η ενότητα:**
 - α. Η σκηνή της προετοιμασίας και του ταξιδιού της Αθηνάς (στ.109-111).
 - β. Η σκηνή της υποδοχής και της φιλοξενίας (στ. 136-151).
 - γ. Η σκηνή του γεύματος του ξένου (στ. 154-161) και των μνηστήρων (στ. 164- 170).
 - ii. **4^η ενότητα:**

Το θέμα των ερωτήσεων, τις οποίες υποβάλλει ο Τηλέμαχος στον ξένο (στ. 188-194).

2. [Ο θάνατος στον πόλεμο] (κλέφτικο τραγούδι)

Χαρά 'στονε στον πόλεμο το θάνατ' όποιος λάχει,
στον πόλεμ' όποιος σκοτωθεί, κερδίζει μα δε χάνει'
κερδίζ' όνομα αθάνατο και τη τιμή στεφάνι.

(Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Στ. Αναστασιάδη, Η διδασκαλία των ομηρικών επών [...], σελ. 59, Θεσσαλονίκη 1976.)

>> Συσχετίστε τους στίχους 263-266 με το παραπάνω κλέφτικο δημοτικό τραγούδι και αναζητήστε τα κοινά τους σημεία.

Το κοινό σημείο ανάμεσα στο παραπάνω κλέφτικο τραγούδι και στο κείμενο της Οδύσσειας είναι το ιδανικό της υστεροφημίας. Στο κλέφτικο τραγούδι βλέπουμε πως καλότυχος θεωρείται εκείνος που σκοτώνεται στον πόλεμο, στο πεδίο της μάχης, καθώς κερδίζει το στεφάνι της τιμής και το όνομά του παραμένει αθάνατο στους αιώνες. Αυτό το ιδανικό της καλής φήμης, το οποίο συνοδεύει τους νεκρούς του πολέμου, αποτελεί επιβίωση του ηρωικού ιδανικού της ομηρικής εποχής.

B. ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΕΡΓΑΣΙΕΣ**1. Πώς μπορεί να δικαιολογηθεί η ανθρώπινη μορφή της Αθηνάς στην αρχή του διαλόγου και η θαυμαστή αναχώρησή της στο τέλος;**

Οι λόγοι, για τους οποίους η Αθηνά επέλεξε να παρουσιαστεί με τη μορφή του Μέντη, αποκρύπτοντας τη θεϊκή τους υπόσταση, είναι οι ακόλουθοι:

α. Ο Μέντης, σύμφωνα με τα λεγόμενα της Αθηνάς, είναι παλιός φίλος του Οδυσσέα και επομένως θεωρείται πολύ φυσική η παρουσία του στο παλάτι και η εκδήλωση ενδιαφέροντος για τον παλιό φίλο.

β. Ως φίλος και συνομήλικος του Οδυσσέα θα κερδίσει εύκολα την εμπιστοσύνη του Τηλέμαχου, θα τον κάνει να αισθανθεί οικεία μαζί του και να του εκμυστηρευτεί τις σκέψεις και τα προβλήματά του, λειτουργώντας σαν πατέρας, και θα έχει το δικαίωμα να τον συμβουλευσει ή να τον επηρεάσει.

γ. Η παρουσία του δεν θα κινήσει τις υποψίες των μνηστήρων.

δ. Θέμα της συζήτησης θα είναι ο Οδυσσέας, γεγονός που θα δώσει στην Αθηνά την ευκαιρία να κατευθύνει εύκολα ως Μέντης τον Τηλέμαχο στην αναζήτησή του (σύμφωνα με το σχέδιό της).

Στο τέλος, η θεά φεύγει από το άνοιγμα της στέγης σαν το πουλί πετώντας και αφήνοντας να αντιληφθεί ο Τηλέμαχος τη θεϊκή υπόσταση του ξένου. Με το εκθαμβωτικό αυτό πέταγμα της, επιστρατεύει αριστοτεχνικά τη θεϊκή της ιδιότητα ως επισφράγισμα των εντολών/συμβουλών, ολοκληρώνοντας έτσι επιτυχώς την αποστολή της. Ο Τηλέμαχος, μόλις ένιωσε πως θεός ήταν ο ξένος,

συνειδητοποιεί πως η αρχική του δειλία και ανωριμότητα έχει εξαφανιστεί, πως έχει αποκτήσει κουράγιο, αυτοπεποίθηση, τόλμη και αποφασιστικότητα και αισθάνεται πλέον έτοιμος να αναλάβει δράση και να αντιμετωπίσει τα προβλήματά του.

2. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζει ο Τηλέμαχος και με ποιους τρόπους κατάφερε η Αθηνά-Μέντης να μεταβάλει την αδρανή στάση του, ώστε να αναλάβει πρωτοβουλίες;

α. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Τηλέμαχος είναι τα ακόλουθα:

- ❖ ο θάνατος και η απουσία του πατέρα του (στ. 261),
- ❖ η φθορά της περιουσίας από τους μνηστήρες (στ. 275 και 278),
- ❖ η απαίτησή τους για επονείδιστο γάμο της μητέρας του (στ. 275),
- ❖ ο κίνδυνος της δικής του ζωής (στ. 278-279).

β. Η Αθηνά-Μέντης αρχικά επιδιώκει να κερδίσει την εμπιστοσύνη του Τηλέμαχου, ούτως ώστε, σύμφωνα με το σχέδιό της, να τον βγάλει από την αδράνεια, για να ορθώσει το ανάστημά του απέναντι στους μνηστήρες. Αυτό το επιτυγχάνει:

- ❖ με τη διαβεβαίωση πως είναι φίλος του πατέρα του (στ. 207),
- ❖ με την αναφορά στο πρόσωπο του Λαέρτη (στ. 208),
- ❖ με την εντύπωση που έδωσε πως παρακολουθεί με ενδιαφέρον τις περιπέτειες του παλατιού (στ. 209-211),
- ❖ με την προφητική διαβεβαίωση πως ο Οδυσσέας ζει (στ. 217-219),
- ❖ με το θαυμασμό που εκδηλώνει για τις εξαιρετικές ικανότητες του Οδυσσέα (στ. 227-228),
- ❖ με τους επαίνους για τον ίδιο τον Τηλέμαχο (στ. 230-248),
- ❖ με τη σκόπιμη προβολή της μορφής και του παραδείγματος του Οδυσσέα.

Αφού κέρδισε την εμπιστοσύνη του Τηλέμαχου, η Αθηνά προβάλλει ξανά τον Οδυσσέα ως πρότυπο δυναμικού και γενναίου άνδρα, αλλά και ως τον τιμωρό πολεμιστή, ο οποίος θα σκότωνε τους ξεδιάντροπους μνηστήρες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, επιθυμεί να πείσει τον Τηλέμαχο ότι μπορεί να μοιάσει στον πατέρα του και να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των μνηστήρων με τον ίδιο δυναμισμό, με τον οποίο θα το αντιμετώπιζε και εκείνος. Για να το επιτύχει αυτό:

- ❖ παρουσιάζει την εικόνα του πάνοπλου Οδυσσέα με όλη του τη μεγαλοπρέπεια, όπως τον είχε δει για πρώτη φορά ως Μέντης (στ. 285),
- ❖ πραγματοποιεί μια παρέκβαση – αναδρομή με την αφήγηση ενός περιστατικού από τη ζωή του Οδυσσέα, για να δημιουργήσει ένα κλίμα οικειότητας και να καταστήσει περισσότερο πειστική την πολεμική του μορφή (στ. 286-294),
- ❖ δηλώνει με βεβαιότητα πως, αν ερχόταν ο Οδυσσέας, θα τιμωρούσε τους μνηστήρες με θάνατο (στ. 294-295),

- ❖ αφήνει στη θεϊκή βούληση το θέμα της επιστροφής του Οδυσσέα, για να επικεντρώσει το λόγο της σε αυτά που θα πρέπει να κάνει ο ίδιος ο Τηλέμαχος (στ. 296-329).

Τέλος, κεντρίζει το ενδιαφέρον του Τηλέμαχου με τους παρακάτω τρόπους:

- ❖ του υπενθυμίζει πως είναι πια αρκετά μεγάλος και πως θα πρέπει να αποβάλει την ανωριμότητά του και να αναλάβει τις σοβαρές ευθύνες, τις οποίες του επιβάλλει η ηλικία του (στ. 329-330),
- ❖ προβάλλει ως παράδειγμα προς μίμηση τον Ορέστη, ο οποίος απέκτησε πανανθρώπινη δόξα, σκοτώνοντας το φονιά του πατέρα του (στ. 331-333),
- ❖ τον κολακεύει με τις φράσεις «σε βλέπω ωραίο κι αψηλό» και «δείξου κι εσύ πως είσαι παληκάρι» (στ. 334-335),
- ❖ του τονίζει πως θα πρέπει να αναλάβει δράση ο ίδιος άμεσα, προκειμένου να κερδίσει κι εκείνος την υστεροφημία (στ. 335).

3. Οι θεοί αποφάσισαν τον νόστο του Οδυσσέα. Από πού όμως τον εξαρτά η θεά Αθηνά και τι υποδηλώνει αυτό; (Βλ. τον στ. 228 και το αντίστοιχο σχόλιο.)

Τον νόστο του Οδυσσέα τον αποφάσισαν πράγματι οι θεοί, ωστόσο η Αθηνά τον εξαρτά από την επινοητικότητά του και αυτό υποδηλώνει τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της *Οδύσσειας*. Στην *Οδύσσεια*, δηλαδή, ο άνθρωπος δεν είναι έρμαιο στα χέρια των θεών ή της Μοίρας. Αντιθέτως, ο ίδιος κρατά στα χέρια του την ευθύνη για τη ζωή του και καθορίζει την τύχη του. Έτσι, ο Οδυσσέας, από τη στιγμή που είναι πολυμήχανος, θα καταφέρει να ξεπεράσει κάθε δυσκολία.

4. Η φιλοξενία επικράτησε ως θεσμός στην ομηρική εποχή. Για ποιους λόγους;

Στην ομηρική εποχή, η φιλοξενία ήταν ένας πολύ ιερός και ισχυρός θεσμός, τον οποίο μάλιστα προστάτευε ο ίδιος ο Δίας ως θεός της φιλοξενίας (Ξένιος Δίας). Εκείνη την εποχή δεν υπήρχαν πανδοχεία ή ξενοδοχεία και έτσι οι άνθρωποι που ταξίδευαν πολύ (ως επί το πλείστον για εμπορικούς λόγους) δεν μπορούσαν να βρουν κάποιο κατάλυμα για φαγητό και ύπνο. Αυτός είναι και ο λόγος, για τον οποίο δημιουργήθηκε ο θεσμός της φιλοξενίας, σύμφωνα με τον οποίο οι άνθρωποι άνοιγαν εύκολα τα σπίτια τους και δημιουργούσαν δεσμούς με τα πρόσωπα που φιλοξενούσαν. Έτσι, όταν επρόκειτο κι εκείνοι να πραγματοποιήσουν κάποιο ταξίδι, πήγαιναν στα σπίτια των ανθρώπων, στους οποίους είχαν προσφέρει φιλοξενία.

Ένας ακόμη λόγος, ο οποίος διατήρησε αυτόν το θεσμό και του έδωσε διαχρονική ισχύ, ήταν και η ανάγκη της επικοινωνίας με ανθρώπους από άλλους τόπους, καθώς οι άνθρωποι αυτοί έφερναν τα νέα του τόπου τους, αλλά και εκείνα των τόπων, τους οποίους είχαν επισκεφτεί. Κατά συνέπεια, με τη φιλοξενία διευρύνονταν οι ορίζοντες των ανθρώπων, σε μια εποχή, κατά την οποία δεν υπήρχε άλλος τρόπος διάδοσης πληροφοριών.

5. Στην Ενότητα αυτή αναφέρονται πολλά πρόσωπα. Να τα κατατάξετε σε τρεις κατηγορίες ως εξής:

αυτοί που συνομιλούν:	αυτοί που παρευρίσκονται:	αυτοί που απουσιάζουν, αλλά αναφέρονται από τους συνομιλητές:
ο Τηλέμαχος, η Αθηνά-Μέντης	οι μνηστήρες	ο Οδυσσέας, οι Τάφιοι, ο Λαέρτης και η γερόντισσα που τον υπηρετεί, οι άλλοι Αργείοι, η Πηνελόπη, οι Παναχαιοί, ο Νέστορας, ο Μενέλαος, ο Ορέστης, ο Αίγισθος, οι σύντροφοι του Μέντη στο καράβι

6. Ζωγραφίστε τον Οδυσσέα όπως τον περιγράφει η Αθηνά στους στίχους 284-285.

Ο κάθε μαθητής θα ζωγραφίσει με το δικό του τρόπο τον Οδυσσέα.

7. Δραματοποιήστε με έναν δικό σας τρόπο τον διάλογο του Τηλέμαχου με την Αθηνά.

Για την απάντηση, θα απαγγελθούν τα λόγια των δύο αυτών προσώπων και θα παραλειφθούν οι ενδιάμεσοι αφηγηματικοί στίχοι.

8. Στη συζήτησή του με την Αθηνά ο Τηλέμαχος αγνοεί κάποια πράγματα, που οι ακροατές τα γνωρίζουν. Η τεχνική αυτή στη λογοτεχνία ονομάζεται **ειρωνεία**. **Ειρωνεία**, γενικά, σημαίνει αντίθεση ανάμεσα σε κάτι που φαίνεται ή λέγεται και σε κάτι που πράγματι συμβαίνει ή εννοείται. Στη λογοτεχνία ειδικότερα (στο έπος, στην πεζογραφία, στο θέατρο), ειρωνεία σημαίνει συχνά αντίθεση ανάμεσα σε μια φαινομενική και σε μια πραγματική κατάσταση, την οποία αγνοούν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι ήρωες, τη γνωρίζει όμως ο ακροατής/αναγνώστης/θεατής και βρίσκεται έτσι σεπλεονεκτική θέση σε σχέση προς αυτούς. Αυτή η μορφή ειρωνείας σχετίζεται με την εξέλιξη της δράσης, γι' αυτό χαρακτηρίζεται **δραματική**. Θα δούμε και άλλες μορφές ειρωνείας.

>> **Τι πετυχαίνει ο ποιητής με την τεχνική της ειρωνείας;**

α. Ο Τηλέμαχος, κατά τη συνομιλία του με την Αθηνά, αγνοεί πρώτα απ' όλα πως ο συνομιλητής του είναι η ίδια η θεά, η οποία έχει έρθει στην Ιθάκη, αποσκοπώντας στο να τον βγάλει από την αδράνειά του, να τον κινητοποιήσει και να τον ωθήσει στην αναζήτηση πληροφοριών για τον πατέρα του. Ακόμη, αγνοεί το γεγονός πως ο Οδυσσέας είναι δεν έχει πεθάνει, όπως εκείνος πιστεύει, αλλά ζει στην Ωγυγία κοντά στη νεράιδα Καλυψώ, η οποία τον κρατά εκεί παρά τη θέλησή του, επειδή τον έχει ερωτευτεί. Τέλος, δεν γνωρίζει σε καμμία περίπτωση πως οι θεοί έχουν

συνεδριάσει στον Όλυμπο και έχουν αποφασίσει την επιστροφή του Οδυσσέα στην πατρίδα του και τους δικούς του ανθρώπους.

β. Εμείς, οι ακροατές, που έχουμε επίγνωση όλων αυτών, αισθανόμαστε σα να συμμετέχουμε σε μια συνωμοσία, σαν να μας χρησιμοποιεί ο ποιητής, έχοντας εξασφαλίσει τη σιωπή μας. Μολονότι συμπάσχουμε με τον Τηλέμαχο που είναι απελπισμένος, βέβαιος για το θάνατο του πατέρα του και ανήμπορος να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια, προκειμένου να αποτρέψει κίολας την αυθαιρεσία και την προκλητική συμπεριφορά των μνηστήρων μέσα στο ίδιο του το σπίτι, δεν έχουμε τη δυνατότητα, όσο και αν το επιθυμούμε, να τον βγάλουμε από το δραματικό αδιέξοδο και να του πούμε την αλήθεια.

Γ. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Απαντήστε με συντομία στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Τι επιδίωξε η Αθηνά κατεβαίνοντας στην Ιθάκη;
- Σε ποιες ενέργειες έχει να προχωρήσει τώρα ο Τηλέμαχος, σύμφωνα με τις συμβουλές της θεάς;

- Η Αθηνά, κατεβαίνοντας στην Ιθάκη, επεδίωξε να ενθαρρύνει τον Τηλέμαχο και να τον πείσει να αναλάβει πρωτοβουλίες σχετικά με τους μνηστήρες και την αναζήτηση πληροφοριών για την τύχη του πατέρα του. Όταν η θεά αναχώρησε, ο στόχος της είχε επιτευχθεί.

- Ο Τηλέμαχος, σύμφωνα με τις συμβουλές της θεάς, έχει να προχωρήσει τώρα στις ακόλουθες ενέργειες:

α. να συγκαλέσει σε σύνοδο τους Ιθακησίους και να ζητήσει να αποχωρήσουν οι μνηστήρες από το παλάτι,

β. να ταξιδέψει στην Πύλο και τη Σπάρτη, για να αναζητήσει πληροφορίες από το Νέστορα και το Μενέλαο σχετικά με τον πατέρα του.

Επιμέλεια: Αικατερίνη Ανδρικοπούλου - Φιλόλογος

...Πράξεις Παιδείας!